

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/2004 vp

Hallituksen esitys ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen kahdennentoista pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä kesäkuuta 2004 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen kahdennentoista pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 121/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Päivi Rotola-Pukkila, ulkoasiainministeriö
- erityisasiantuntija Anna-Elina Pohjolainen, oikeusministeriö
- vähemmistövaltuutettu Mikko Puumalainen
- professori Martin Scheinin
- hallintotieteiden tohtori Jukka Viljanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi v. 1950 tehtyyn yleissopimukseen toukokuussa v. 2000 tehdyn kahdennentoista pöytäkirjan. Pöytäkirja sisältää yleisen syrjintäkiellon. Se on laajempi kuin yleissopimuksen 14 artikla, jonka mukaista syrjinnän kieltoa sovelletaan vain yleissopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa turvattujen oikeuksien alalla.

Pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jolloin kymmenen Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on ilmaissut sitoutuvansa pöytäkirjaan. Myöhemmin sitoutumisestaan ilmoit-

tavien valtioiden osalta pöytäkirja tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta asianomaisen valtion ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettämispäivästä.

Esitys sisältää ehdotuksen laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin pöytäkirja tulee Suomea sitovaksi.

Esityksen käsittelyjärjestysperustelujen mukaan pöytäkirja voidaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta käsitellä tavallisen lain säätämisyksikössä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kahdestoista pöytäkirja. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää Euroopan ihmisoikeussopimuksen kahdeksantoista pöytäkirjaa tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Määräys kaikkinaisen syrjinnän kiellosta sisältyy pöytäkirjan 1 artiklan 1 kappaleeseen. Laisa tunnustetuista oikeuksista nauttiminen tataan sen mukaan ilman minkäänlaista sukupuoleen, rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää.

Pöytäkirjan sisältämä syrjinnän kiello on yleinen. Se on siten laajempi kuin ihmisoikeussopimuksen 14 artiklaan perustuva kiello, jota sovelletaan vain sopimuksessa ja sen pöytäkirjoissa taattujen oikeuksien alalla. Kahdenneltoista pöytäkirjalla syrjintäkiello saatetaan Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestelmässä nykyaikaiselle tasolle. Pöytäkirjan mukainen kiello vastaa kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen määräyksiä samoin kuin Suomen perustuslain säännöksiä syrjinnän kiellosta.

Syrjinnän kiello ei pöytäkirjan johdannon mukaan estä sopimusvaltioita ryhtymästä sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on täyden ja tehokkaan tasa-arvon toteutumisen edistäminen. Edellytyksenä on, että tällaisille toimenpiteille on objektiivinen ja kohtuullinen peruste. Pöytäkirja ei näin ollen estä siihen sitoutunutta valtiota toteuttamasta ns. positiivista erityiskohdelua merkitseviä, tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi tarpeellisia toimia.

Syrjinnän kiello kohdistuu 1 artiklan 2 kappaleen perusteella ensi sijassa viranomaistoimintaan. Tarkoituksena ei esityksen perustelujen

mukaan ole suoranaisesti velvoittaa valtioita estämään syrjintää yksityishenkilöiden välisissä suhteissa. Pöytäkirjan velvoitteiden yksityiskohmainen sisältö ja ala jää toisaalta näiltäkin osin viime kädessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä ratkaistavaksi.

Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys. Pöytäkirja sisältää kiistatta lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, minä vuoksi eduskunnan hyväksyminen pöytäkirjaan on tarpeen.

Sisällöltään pöytäkirja on hyvin sopusoinnussa perustuslain 6 §:n säännösten kanssa yhdenvertaisuudesta ja syrjinnän kiellosta. Pöytäkirja on yhdenmukainen myös niiden perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa, joiden mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Pöytäkirjan hyväksymisestä päätetään näin ollen äänten enemmistöllä.

Lakiehdotus. Lakiehdotus pöytäkirjan voimaansaattamisesta käsitellään edellä esitetyn perusteella tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunta on tehnyt lakiehdotuksen 1 §:ään kielellisen tarkistuksen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen Roomassa 4 päivänä marraskuuta 2000 tehdyn kahdenneltoista pöytäkirjan ja

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1 § muutettuna seuraavasti:

1 §
Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen Roomassa 4 päivänä marraskuuta 2000 tehdyn kahdennen-

toista pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

Helsingissä 16 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Arja Alho /sd
jäsen. Leena Harkimo /kok
Hannu Hoskonen /kesk
Roger Jansson /r
Irina Krohn /vihr
Miapetra Kumpula /sd
Annika Lapintie /vas

Outi Ojala /vas
Klaus Pentti /kesk
Markku Rossi /kesk
Arto Satonen /kok
Seppo Särkiniemi /kesk
Ilkka Taipale /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.